

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΓΥΝΑΙΚΑ ΕΙΝΑΙ ΣΚΛΑΒΑ Ή ΤΥΡΑΝΝΟΣ;

Τὰ καθήκοντα καὶ ἡ θέσις τῶν γυναικῶν στὴν κοινωνία. — Πρέπει νὰ ἐργάζωνται οἱ γυναῖκες; — Ἐργασία καὶ οἰκογενειακὰ ὑποχρεώσεις

Ἄπαντᾶ ἡ γλύπτρια κ. Φρόσω Εὐθυμιάδῃ

ΤΗΣ Κ. ΑΘΗΝΑΣ ΛΟΡΑΝΔΟΥ

Η κ. ΦΡΟΣΩ Εὐθυμιάδῃ, ἡ μοναδικὴ Ἑλληνίδα γλύπτρια εἰδικευμένη στὴν «Τετρακότα» ἀπαντᾶ σήμερον, στὶς ἐρωτήσεις μας σχετικά μετὰ τὴν ἔρευνα τοῦ «ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΥ», «ποῖα εἶναι ἡ θέσις τῆς γυναίκας στὴν σημερινὴ Κοινωνία». Πρὶν ὅμως ἀρχίσωμε τὴν συνέντευξίν μας, θὰ ἔπρεπε νὰ ποῦμε δύο λόγια γιὰ τὸ ἔργο καὶ τὴν ζωὴ τῆς Φρόσας Εὐθυμιάδῃ.

Ἀριστοῦχος τῆς Κρατικῆς Σχολῆς τῆς Βιέννης στὴν κεραμοπλαστική καὶ εἰδικευμένη ἀκόμη καὶ στὸ «Beau Keramik», γύρισε στὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν φιλοδοξία νὰ ξαναζωντανέψῃ τὴν ξεχασμένην πιά παιδαγωγικὴν τέχνην τῆς Τανόγρας καὶ ποῦ στὴν σύγχρονον Ἑλλάδα ἐπέθεσε σὰν λαϊκὴ ἀγγειοπλαστικὴ.

Ἀπὸ τὴν πρώτην φοράν πού ἐξέβησε στὴν Πανελληνίαν Καλλιτεχνικὴν Ἐκθεσὴν τοῦ 1938, βραβεύτηκε καὶ ἐπεβλήθηκε στὸ Ἀθηναϊκὸν κοινόν, μετὰ τὶς τετρακότες τῆς, τὶς προτομῆς, τὶς θιγούρες, τὰ κανάτια καὶ ἰδίως τὰ ἴσα.

Στὰ 1939 καλεῖται νὰ συμμετάσχη στὸ New Worlds Fair καὶ στὴν Διεθνή Ἐκθεσὴν Γυναικείας Τέχνης στὸ Riverside Museum τῆς Νέας Ὠρκῆς.

Μόλις τελείωσεν ὁ πόλεμος, βρίσκειτὰ μετὰ ὑποτροφία τοῦ Γαλλικοῦ Κράτους στὸ Παρίσι, δουλεύοντας διπλὰ στὸν καθηγητὴ Μ. Gimond.

Τὸ 1947 πέρασε μέρος στὴν ἀδιεξήγητῃ Ἐκθεσὴν Συγχρόνου Τέχνης τοῦ Καίρου, ὅπου ὁ Αἰγυπτιακὸς καὶ Γαλλικὸς τύπος γράφει κολακευτικὰ τὰ καὶ δημοσιεύει φωτογραφίας ἔργων τῆς, διπλὰ στὰ γνωστὰ διεθνῶν ἀνθρώπων καλλιτεχνῶν. Συγχρόνως ἐκθέτει στὴν «Διεθνή Ἐκθεσὴν Γυναικείας Τέχνης» τοῦ Λονδίνου ὅπου τὸ ἔργον τῆς διακρίνεται καὶ παρουσιάζεται στὸ πρόγραμμα τηλεοράσεως. Ἐπίσης συμμετέχει καὶ στὴν Ἐκθεσὴν Ἑλληνικῆς Τέχνης στὴν Σχοχελίῃ καὶ στὴν Κοπεγχάγη. Στὸ 1947 ταξιδεύει στὴν Ν. Ἀμερική ὅπου ἀργυρώνει δύο ἀτομικεῖς ἐκθέσεις στὸ Μπουένος Ἀϊρες μετὰ ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχία. Τὸ ἔργο τῆς ἐπὶ τοῦ ζεύγους τῶν Ζαρκαδιῶν βρίσκειτὰ στὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον Καλῶν Τεχνῶν τοῦ Μπουένος Ἀϊρες.

Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1951, στὸ ἀτελιὲ τῆς φιλοξένησε καὶ παρουσίασε τὰ ἔργα 21 συγχρόνων Ἑλληνίδων καλλιτεχνίδων στὰ μέλη τοῦ Παγκοσμίου Συνεδρίου Γυναικῶν.

Βρισκόμαστε στὸ σπίτι τῆς κ. Φρόσας Εὐθυμιάδῃ, κτισμένον στ' ἀκρόαριον τῆς Ἑλληνικῆς λαϊκῆς καὶ ηρωϊκῆς παράδοσης. Κι' ἀφοῦ κάναμε ἕνα γύρον στὸ θαυμάσιον σπίτι τῆς καθίσουμε στὸ ἀτελιὲ τῆς νὰ κουβεντιάσωμε:

— Εἶναι δίκαιον, μὰς λέει ἡ κ. Εὐθυμιάδῃ, νὰ πῇ κανεὶς ἂν ἡ γυναῖκα στὴν Ἑλλάδα, εἶναι σκλάβη ἢ τύραννος. Κι' αὐτὸ γιὰτὶ ἡ Ἑλληνίδα βρίσκειται, σχετικά μ' αὐτὸ θέμα σὲ μιὰ μεταβατικὴν ἐποχὴ. Μετὰ τὸ ἕνα ποδὶ ἀκουμπᾷ ἀκόμη στὴν ἐποχὴ τῆς Τουκοκρατίας καὶ μετὰ τὸ ἄλλο τὶς συγχρονισμένους χώρες, μεσὰ στὴν πρόδον. Βλέπετε τὸ ἂν εἶναι

Ἡ κ. Φρόσω Εὐθυμιάδῃ

μιὰ γυναῖκα σκλάβη ἢ τύραννος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἴδια. Ἡ Ἑλληνίδα, ἐκτὸς ἐξαιρέσεων, δὲν ἔχει ἀποκτήσει τὴν συνείδησιν ἀκόμη ὅτι εἶναι ἀνεξάρτητος ἄνθρωπος, πού ἔχει τὴν δυνατότητα μόνη τῆς νὰ φτιάξῃ, νὰ δημιουργήσῃ ὅπως αὐτὴ θέλει τὴν ζωὴ τῆς. Βέβαια αὐτὸ τὸ αἰσθημα μειονεκτικότητος τῆς τὸ ἔχει ἐπιβάλλει ὁ ἄντρας. Ἐκεῖνο πού χρειάζεται τώρα εἶναι νὰ βρῇ τὴν δύναμιν νὰ τὸ ζετινάξῃ ἀπὸ μέσα τῆς.

— Νομίζετε ὅτι εὐκόλως οἱ γυναῖκες τῆς Ἑλλάδος μποροῦν νὰ ἀποτινάξουν αὐτὴ τὴν παράδοσιν πού τὶς θάρννει τόσους αἰῶνας.

— Βέβαια εἶναι εὐκόλο πρᾶγμα. Εὐκολώτερον θὰ ἦταν ἂν οἱ ἄντρας τὸ καταλάβαιναν καὶ βοηθοῦσαν πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσιν. Καὶ μιλῶ γιὰ τὴν πλειοψηφίαν τῶν γυναικῶν. Ὑπάρχουν βέβαια καὶ ἐξαιρέσεις, κι' αὐτὲς εἶναι οἱ πνευματικῆς, οἱ ἐργαζόμενες, οἱ καλλιεργημένες γυναῖκες πού σβῶνται τὴν ὑπόστασίν τους ὡς ἄνθρωποι καὶ δὲν δέχονται κενεὸς εἶδος σκλαβιάς. Ἀλλὰ αὐτὲς εἶναι λίγες. Συνθιστάται εἶναι οἱ μπάτσαι πού δέχονται καὶ ἀδιαμαρτύρητα, ἀπὸ τὸν πατέρα, τὸν ἀδελφὸ ἢ τὸν σύζυγον γιὰ κάποια «πυρὸς ἐνέργεια» πού δὲν τοὺς εἶναι ἀρσάτῃ.

— Νομίζετε ὅτι μόνον στὴν Ἑλλάδα ἡ θέσις τῆς Ἑλληνίδος εἶναι ὅσο καθυστερημένη;

— Ὅχι. Γενικὰ στὶς Μεσογειακῆς χώρες ἡ γυναῖκα ἐξακολουθεῖ νὰ ἐσφαλῆται μετὰ τὸ σπίτι τῆς μόνον, ἢ μὴ ἔχει πνευματικῆς ἀνδρῆσις καὶ νὰ εἶναι ἀνίκανη νὰ δημιουργή-

σῃ ὅ,τιδήποτε σ' ὁποιοδήποτε πνευματικὸν τομεῖ. Στὴν Βόρεια καὶ Κεντρικὴν Εὐρώπην τὰ πράγματα εἶναι διαφορετικὰ. Ἐκεῖ ἡ γυναῖκα εἶναι ἰσότητι μετὰ τὸν ἄντρα, ὅπως ἰσότητι εἶναι καὶ στὴν Ἀμερική, ὅπως οὐδὲν. Ἀντίθετα στὴν Ν. Ἀμερική ἐπικρατεῖ ἡ Ἰσπανικὴ νοοτροπία, ἀπὸ τὴν ὅποιαν βέβαια δὲν πρέπει νὰ περιμένωμε προοδευτικὰς τάσεις.

— Καὶ πιστεύετε ὅτι ἡ γυναῖκα ἦταν ἀποχτήσῃ ἴσα δικαιώματα μετὰ τὸν ἄντρα καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἴσως εὐθύνων, θὰ εἶναι εὐτυχιστέρη ἀπὸ τὴν γυναῖκα πού σὰν μοναδικὴ ἔννοια εἶχε τὸ νοικοκυριὸν τῆς;

— Ἐξαρτᾶται πού βρίσκει τὴν εὐτυχίαν του ὁ κάθε ἄνθρωπος. Πιστεύω ὅτι ἂν ὁ ἄντρας καὶ ἡ γυναῖκα μοιραστοῦν ὅλα τὰ καθήκοντα καὶ ὅλες τὶς εὐθύνες τῆς ζωῆς, τότε ἡ γυναῖκα θὰ εἶναι πῶς εὐτυχισμένη. Βέβαια ἡ γυναῖκα τῶν Ἑλληνικῶν χωριῶν δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι εὐχαριστήμενη, γιὰτὶ ἐργάζεται δεκά φορὲς πῶς σκληρὰ ἀπὸ τὸν ἄντρα, εἶναι γριά στὰ σαράντα τῆς χρόνια, καὶ ὁ ἄντρας χαίρει ὄλων τῶν τιμῶν καὶ περιποιήσεων. Ἔτσι εἶναι συνηθισμένον τὸ θέαμα, ἡ γυναῖκα φορτωμένη, κουρασμένη ἀπὸ τὴν δουλειὰ τῶν χωραφῶν νὰ γυρίζῃ σπίτι τῆς μετὰ τὰ πόδια καὶ ὁ ἄντρας νὰ πηγαίνει μπροστὰ καθισμένος πάνω στὸν γάϊδαρον. Κλασσικὸν παράδειγμα τῆς γυναίκας πού δὲν ἔχει συνείδησιν τῆς ἀξίας τῆς. Πιστεύω ὅτι εἶναι σκλάβη. Ὅτι γεννηθῆκε γιὰ νὰ ὑπηρετῇ. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ στὶς γυναῖκες τῆς με-

σαίας τάξεως. Κι' αὐτὸ γιὰτὶ ἡ γυναῖκα δὲν ἔχει ἀναπτυχθῆ καὶ καλλιεργθῆ ἀρκετὰ. Πόσες ἀπὸ τὶς γυναῖκες πού γυρίζετε, ξέρουν νὰ μεγαλώσουν τὰ παιδιὰ τους; Ἐλάχιστες! Τὴν ἀνατροφή τους τὴν ἀναθέτουν στὴν μητέρα ἢ τὴν πεθερὰ κι' ἂν εἶναι εὐπορος στὴν ντατά. Σ' αὐτὸ βέβαια φταιεὶ ἡ μόρφωσις πού δίνουμε στὰ κορίτσια μας. Στὶς πῶς προοδευμένους χώρες, τὸ πρῶτον πρᾶγμα πού μαθαίνουν τὰ κορίτσια εἶναι ἡ βρεφοκομικὴ καὶ τὰ παιδαγωγικὰ. Κι' αὐτὴ εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς χρησιμότερας δουλειῆς πού ἡ γυναῖκα μπορεῖ νὰ κάνη στὴν ζωὴ. Φταῖνε νὰ τὴν κάνη σωστὰ. Φταῖνε νὰ εἶναι καλλιεργημένη καὶ μορφωμένη γυναῖκα. Τότε ἀποκτᾷ συνείδησιν τῆς ἀξίας τῆς καὶ ἴσα δικαιώματα μετὰ τὸν ἄντρα.

— Μήπως ὅμως μιὰ ἐπαγγελματικὰ ἐργαζόμενη γυναῖκα χάσῃ τὴν θρησκώδη τῆς;

— Γιατί; Ἐγὼ πιστεύω ὅτι ἡ δουλειὰ τοῦ σπιτιοῦ καὶ ἡ ἀνατροφή τῶν παιδιῶν εἶναι πῶς σκληρὰ ἀπὸ ὁποιοδήποτε ἄλλη ἐπαγγελματικὴν ἐργασίαν. Συνήθως αὐτὲς οἱ γυναῖκες πού ἀσχολοῦνται μετὰ τὸ νοικοκυριὸν τοὺς εἶναι ἀτηνέχλιτες. Ἐγὼ ἀντίθετα, οἱ ἐργαζόμενες εἶναι πῶς κοκτέες.

— Νομίζετε ὅτι μιὰ γυναῖκα μπορεῖ στὴν δουλειὰ τῆς, στὴν ἐπισημὴν τῆς, νὰ γίνῃ ἐξ ἴσου κατὰ μετὰ τὸν ἄντρα;

— Ἐγὼ τὸ πιστεύω. Προϋποθέτει ὅμως ἀλλαγὴν τρόπου ζωῆς. Τὰ κορίτσια στὰ γυμνάσια εἶναι ἐξ ἴσου ἀποδοτικὰ πνευματικὰ ὅσο καὶ τὰ ἄγρια. Στὸ πανεπιστήμιον τὸ ἴδιον. Μετὰ ἀρχίζει ἡ κάμφσις τῆς γυναίκας κι' αὐτὸ νομίζω ὅτι ἀφείλεται πρὸς τὴν ἀσχολίαν τῆς μετὰ τὸ νοικοκυριὸν. Βλέπετε ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα, ἡ δουλειὰ τοῦ σπιτιοῦ θεωρεῖται ὑποτιμητικὴ γιὰ τὸν ἄντρα. Ἡ γυναῖκα, ἔτσι κι' ἂν ἐργάζεται, πρέπει νὰ στρίψῃ τὸ τραπέζι, πρέπει νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ φαγητὸ καὶ γενικὰ δεκά ὅσα ἔχει ἀνάγκη ἕνα σπίτι. Ὁ ἄντρας δὲν καταδέχεται νὰ κάνη τίποτα. Στὶς πολιτισμένους χώρες ὁ ἄντρας, ὅταν τὸ βράδυ γυρῇ τὸ ἀνδράγγιον στὸ σπίτι του, μαζί θὰ στρώσουν τὸ τραπέζι γιὰ νὰ φῶνε, μαζί θὰ μαγειρέψουν καὶ θὰ δάξουν τὰ παιδιὰ νὰ κοιμηθοῦν... Ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα ὁ ἄντρας εἶναι μουσαφίρης στὸ σπίτι του. Δέχεται τὶς περιποιήσεις πού μόνο ὁ φιλοξενούμενος δικαιούται.

— Καὶ ποῖος νομίζετε ὅτι θὰ εἶναι ὁ τρόπος γιὰ νὰ φτάσῃ καὶ ἡ Ἑλληνίδα στὴν πρόδον τῶν πολιτισμένων χωρῶν;

— Πρῶτα ἀπ' ὅλα νὰ μορφωθῇ. Ὑστερα μετὰ τὸ γλυκὸ τῆς ὕφους νὰ τὸν κάνη νὰ καταλάβῃ, ὅτι τὴν ζωὴν πρέπει νὰ τὴν μοιρασθῶν δίκαια στὴν μέση. Κι' ὅτι μιὰ κι' αὐτὴ προσφέρει ἐξ ἴσου μ' αὐτὸν στὸν τομεῖ τῆς ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι διαπολέως, πρέπει κι' αὐτὴ νὰ ἀσχοληθῇ μὲν στὸ σπίτι του ὅπως αὐτὴ. Δὲν νομίζετε ὅτι καιρὸς εἶναι πῶς νὰ πάη νὰ πιστεῖται ὅτι εἶναι μουσαφίρης;

ΑΘΗΝΑ Ν. ΛΟΡΑΝΔΟΥ